

УДК 727.11

О.М. Юрчишин

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НАДМАЛОЇ МІСТКОСТІ В ЖИТЛОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність проблеми

На сьогоднішній день все більше і більше батьків прагнуть суспільного виховання для своїх дітей (результати проведеного опитування показали, що 84% респондентів зацікавлені, щоб їх діти відвідували дитячий дошкільний заклад). Однак сьогодні існує ряд недоліків пов'язаних з функціонуванням мережі закладів дошкільного виховання в структурі житлових мікрорайонів. Велика кількість дошкільних закладів продана, приватизована через низький попит на них у 90-тих роках (через безробіття, низька народжуваність і т.д.).

Сьогодні потреба в дитячих дошкільних установах виникає більше, ніж в половини сімей, в яких є діти дошкільного віку. Проте місць в дитячих дошкільних закладах на всіх не вистарчає.

- **Відсутність дитячого закладу в межах радіусу обслуговування.** Це одна з причин, через котру батькам доводиться водити, а то й довозити дитину до дитячого садка, котрий розташований поза межами радіусу обслуговування.
- **Якість обслуговування.** Відповідальність вихователів за велику групу дітей (групи іноді налічують понад 30, іноді до 40 дітей, при нормі – 15-20 дітей), що знаходяться під їх наглядом, часто є причиною своєрідного консерватизму, обмеження активності дітей та свободи їх дій[1]. Така кількість дітей в групах часто є причиною незадоволення якістю обслуговування в дитячих садках. Як вихід – батьки шукають дитячі дошкільні заклади приватного характеру, або ж звертаються до послуг няні.
- **Невідповідність до діючих норм.** Дитячі дошкільні заклади, що функціонують і збудовані за типовими проектами, не відповідають чинним нормам. А нових дошкільних закладів практично немає.

Окрім того, що існує гостра потреба в дитячих дошкільних закладах, фактично немає жодного вибору серед пропозиції, або ж такий вибір є незначним. А це важливо, особливо якщо садки будуть пропонувати різні специфічні типи послуг (методики виховання, рівень обслуговування, технічне оснащення, комфорт, рівень фаховості персоналу та ін.). Це говорить про те, що попри існування садків універсальних, повинні бути і спеціалізовані заклади. І

очевидно, що спеціалізовані дошкільні заклади не повинні бути великими (надмалими), проте їх повинна бути значна кількість.

Будівництво нових дошкільних установ по типових проектах в сформованих мікрорайонах, які втратили в 90-тих роках свої споруди дитячих садів-ясел, вимагає великих площ території¹ (згідно ДБН), яких просто ніде взяти. Тож виникає потреба шукати нові підходи до вирішення проблеми. І одним з можливих рішень є доповнити існуючу мережу будівництвом дошкільних закладів надмалої місткості, що не потребують великої площі ділянки. Аналіз зарубіжної практики свідчить, що це могли б бути вбудовані в перші поверхи житлових будинків та прибудовані до житлових будинків дитячі дошкільні заклади, розраховані на обслуговування 10-12 дітей.

Дослідження вітчизняної та закордонної проектно-будівельної практики дає підстави визначити можливі підходи до створення сучасної гнучкої мережі обслуговування дітей дошкільного віку.

Починаючи з дев'яностих років ХХ століття і до нашого часу сфера послуг формується і постійно змінюється внаслідок впливу потреб споживачів. Обслуговування стало диференційованим та індивідуалізованим згідно таких ознак як форма власності, рівень доходів споживачів, інтереси різних соціальних груп.

Стан дослідженості

Праці пов'язані з вивченням та розвитком дитячих дошкільних закладів можна розбити на дві групи. До першої групи належать праці, які базуються на вивчення педагогічно-психологічного аспекту. До другої групи – архітектура. В першу групу входять праці, що стосуються дошкільної педагогіки, вікової та педагогічної психології. Другу групу становлять праці, що вивчають етапи розвитку архітектури дитячих дошкільних установ у світовій практиці, аналіз засобів виразності, стосовно до оформлення дитячих садків, функціональні аспекти, архітектурна композиція, кольорознавство, психологія зорового сприйняття.

Візуальне сприйняття вивчалось психологами та архітекторами у роботах: Ю.Б. Гиппенрейтера, М.Б. Михайлівської, В.А. Ганзена, та ін. Теоретичні аспекти формування архітектурного середовища розглянуті в роботах: Є.А.Гелла, О.В.Коноплевої, М.А.Полевичок та ін. Роботи: І.С.Назарової, А.Ю.Дунаєвського, Г.Н.Пантелеевої та ін. стосуються проектування дитячих дошкільних установ.

Однак всі ці дослідження не дають відповіді на питання, якими мають бути дошкільні заклади сьогодні, які б успішно вирішували наведені вище проблеми.

¹ Згідно діючих норм площа ділянки дитячого дошкільного закладу на 35 місць повинна становити 1575м², на 260 місць – 10400 м².

Проведені автором даної роботи дослідження виявили потребу розширення типології дитячих дошкільних закладів і вдосконалення функціонування їх мережі в житловій забудові. Крім того, попри великий обсяг інформації та степені дослідженості різноманітних аспектів ДДЗ, у жодному разі не проводився аналіз думок сучасного споживача, які користуються послугами таких закладів і які без сумніву впливають на їх формування.

Мета дослідження

Мета даної роботи – довести необхідність, доцільність та практичність створення дитячих дошкільних закладів надмалої місткості в житловому середовищі.

Методи дослідження

Проведене дослідження існуючого стану дитячих дошкільних закладів у п'яти мікрорайонах Львова. В межах даного дослідження проводилося натурне обстеження споруд дошкільних установ, опитування 300 респондентів та опитування персоналу у 30 функціонуючих закладах. Також було проведено натурне обстеження дошкільних установ та опитування персоналу у сільській місцевості Львівської області.

Аналіз проблеми

Згідно чинних норм, до закладів малої місткості належать дитячі дошкільні установи розраховані на обслуговування ними від 25 до 50 дітей, тому всі заклади, розраховані на обслуговування менше 15 дітей, є закладами надмалої місткості. На перший погляд класифікація такого типу дошкільних установ мало чим відрізняється від загальної [2]. Проте, основним завданням було – виведення додаткових можливих функцій дитячих дошкільних закладів, котрі працюватимуть на задоволення потреб споживача. Найголовнішим в даному питанні є розподіл пріоритетів, який дає можливість чітко скерувати рекомендації на розв'язання найбільш актуальних, першочергових задач: розширення типології ДДЗ як необхідної передумови забезпечення можливості вибору, зменшення радіусу обслуговування, зменшення місткості дошкільного закладу, зменшення площі земельної ділянки під дошкільний заклад та максимальній раціональності архітектурно-просторового вирішення.

В сучасних умовах диференційованого суспільства, необхідності забезпечення вибору, економії землі та ін., існуюча до 1991 року мережа не задовольняє всіх потреб. Виникає необхідність доповнення мережі дитячих дошкільних установ.

Запропоновано наступну типологію дитячих дошкільних та позашкільних закладів малої та надмалої місткості:

по віку – можливе створення вікових груп для дітей 3-, 4-, 5- та 6- років, різновікової групи, яка обслуговуватиме дітей від 3 до 6 років;

за призначенням – садки загального типу, спеціалізовані та групові кімнати, створені в житловому будинку для догляду за дітьми.

Розподіл дитячих закладів за призначенням визначає основний напрям та методика виховання дітей даної установи. Дитячі дошкільні установи загального призначення дотримуються загальноосвітньої програми та передбачають можливість надання додаткових послуг, спрямованих на фізичне чи психологічне виховання дітей (вивчення іноземної мови, мистецько-естетичного виховання, фізичним розвитком). Спеціалізовані групи спрямовані на виховання дітей з вадами мови, фізичного розвитку, ослабленим імунітетом.

по ступеню інтеграції з житловим будинком – заклади надмалої місткості по типу будівництва відносяться до закладів вбудованого, прибудованого типів та окремо стоячі.

по тривалості роботи – тривалість роботи таких закладів формується від потреб споживача даного житлового середовища, але може бути в межах від 9 до 14 годин на день, 24 години на добу та короткотривале перебування. ДДЗ повинно забезпечити можливість цілодобового перебування та перебування дитини в вихідні дні при потребі.

за формою власності – державну, приватну та відомчу. Власниками даних об'єктів може бути одна людина, скооперована група людей, церковна община, підприємство чи фірма та держава.

за соціальною категорією – для соціального житла, доступного житла або житла економ-класу, житла бізнес-класу.

по структурі обслуговування – дитячі дошкільні заклади надмалої місткості з самостійним обслуговуванням та з централізованим обслуговуванням.

Дитячі дошкільні заклади надмалої місткості повинні забезпечити обслуговування дітей дошкільного віку відповідно до віку дітей. Розподіл дітей по віку дозволить застосування відповідної навчальної програми. Проте даний тип дитячого дошкільного закладу передбачає можливість виховання дітей у різновікових групах. Причина створення таких груп, пов'язана з тим, що в одному будинку може не бути необхідної кількості дітей однієї вікової категорії. Модель різновікових груп є основною при створенні ДДЗ в невеликих селах та поселеннях. В Німеччині практикується проектування спільних ігрових приміщень для дітей різного віку при певній просторовій диференціації спальних, кімнат для занять і обслуговуючих приміщень (рис.1).

Ступінь інтеграції з житловим будинком впливає на розташування дитячої дошкільної установи. При розташуванні дитячих дошкільних закладів слід враховувати вимоги санітарних норм, згідно яких чітко регламентується підхід до вибору території та місця розташування дитячих дошкільних

закладів[3]. Для вбудованого типу основними вимогами є те, що такий заклад повинен розташовуватися на першому поверсі житлового будинку, мати безпосередній зв'язок з ділянкою, забезпечуватися окремим входом та під'їздом. За певних умов та нерівності рельєфу такий заклад може розташовуватися у цокольному приміщенні. Для дитячих дошкільних установ прибудованого типу є можливим розташуванням їх з торця будинку. При проектуванні окремо стоячих закладів слід керуватися санітарними та будівельними нормами проектування будинків та споруд дитячих дошкільних закладів[4]. При цьому слід враховувати обґрунтоване зменшення площі ділянки. За рахунок зменшення кількості дітей в дитячій дошкільній установі, зменшується потреба у влаштуванні зон господарського призначення, юних натуралістів, спортивної та ін.

Всі існуючі дошкільні установи на сьогоднішній день працюють самостійно. Йдеться про те, що всі дошкільні заклади забезпечені необхідними приміщеннями господарсько-адміністративного блоку: пральня, кухня, медкабінет, кабінет завідуючого і т.д.

Рис.1 Дитячий дошкільний заклад вбудованого типу з різновіковою групою в Німеччині

Важливим моментом створення моделі дошкільного виховання надмалої місткості є організація мережі обслуговування. Опираючись на проведені дослідження, рекомендується створювати дитячі дошкільні заклади з самостійним та централізованим обслуговуванням. Дитячі дошкільні установи з самостійним обслуговуванням – це садки надмалої місткості створені в житловому середовищі, котрі самостійно функціонують в житловій структурі. Залежно від соціальної категорії змінюється перелік обов'язкових та рекомендованих приміщень.

Мережа дошкільних установ з централізованим обслуговуванням полягає в створенні центру обслуговування, котрий буде забезпечувати функціонування

невеликих групових осередків харчуванням, наданням адміністративно-побутових та медичних послуг тощо. Дитячі дошкільні заклади надмалої місткості з централізованим обслуговуванням проектують без приміщень господарського характеру (кухня, пральня та ін.) Для даного типу дошкільної установи ці функції виконуватиме центр обслуговування. Проведені дослідження показали, що центром обслуговування дошкільних закладів надмалої місткості може виступати дитячий дошкільний заклад на 120 дітей, загальноосвітня школа або окремий адміністративно-господарський блок. Дитячий дошкільний заклад середньої місткості (120 місць) може бути центром обслуговування і забезпечити функціонування закладів надмалої місткості послугами адміністративно-господарського блоку. Наприклад, при новому будівництві та організації мережі закладів надмалої місткості з централізованим обслуговуванням в житловому середовищі дитячий дошкільний заклад середньої місткості розрахований на 120 місць слід проектувати з розширеним адміністративно-господарським блоком розрахованим на обслуговування 220 дітей.

Виокремлення приміщень господарського призначення зменшує загальну площу такого групового осередку. В залежності від соціальних категорій змінюється перелік обов'язкових та рекомендованих приміщень. Створення такої мережі є актуальне не лише при новому будівництві, а й при реконструкції існуючих житлових масивів.

Висновки

1. В зв'язку з появою нових альтернативних закладів дошкільного виховання, розширенням та врахуванням спектру потреб споживачів, стає можливим доповнення існуючої мережі дошкільного виховання закладами надмалої місткості (менше 15 дітей), які допоможуть вирішити проблему споживачів дошкільних установ в житловій забудові.

2. Мережа дитячих дошкільних закладів надмалої місткості, як закладів спрямованих на обслуговування до 12 дітей, повинна ділитися за критеріями: по віку, за призначенням, по ступеню інтеграції з житловим будинком, по тривалості роботи, за формою власності, за соціальною категорією, по структурі обслуговування.

3. Проектування дитячих дошкільних закладів надмалої місткості в житловому середовищі є актуальним не лише при новому будівництві, а при реконструкції існуючих житлових масивів.

Література

1. <http://www.nanyu.ru/> Идеальный детский сад
2. Детские ясли-сады. Пособие по проектированию детских дошкольных учреждений. – М., Стройиздат, 1985
3. Санитарные правила устройства и содержания детских дошкольных учреждений. М, 1985
4. ДБН В.2.2-4-97 Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів.

Анотація

У статті розглянуто та охарактеризовано проблеми функціонування існуючої мережі дитячих дошкільних закладів, запропоновано принципи побудови нової структури сучасних закладів дошкільного виховання надмалої місткості в житловому середовищі.

Аннотация

В статье рассмотрено и характеризировано проблемы функциональности существующей сети детских дошкольных учреждений. В результате чего высунуто предложение, создания новой структуры современных учреждений дошкольного воспитания сверхмалой вместимости в жилой среде.